

**ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΟΙΔΑΝΙΚΩ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΣΑΒΒΑΤΟ 7 ΜΑΪΟΥ 2016
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

[...] Ο homo sapiens, που εκφράζεται στο σχολείο με το σοφό παιδί, έχει περάσει στη δύση της διαδρομής του. Περιθωριοποιήθηκε από την ίδια του τη σοφία, δηλαδή από τις ίδιες του τις γνώσεις. Κι αυτό είναι ανάγκη να αντιληφθούμε εμείς οι δάσκαλοι και να αλλάξουμε τη φιλοσοφία μας. Σκοπός της διδασκαλίας δεν πρέπει να είναι τώρα ο σοφός άνθρωπος αλλά ο δημιουργικός, όταν μάλιστα αυτός ταυτίζεται με τον άνθρωπο της παιδείας, με τον άνθρωπο που μαθαίνει πώς να μαθαίνει, πώς να δαμάζει τη γνώση και πώς να τη χρησιμοποιεί για μία καινούργια κι ωφέλιμη δημιουργία. [...]

Ο μαθητής που μαθαίνει πώς να μαθαίνει κ.τ.λ., κατακτά τη μία μετά την άλλη τις περιοχές της γνώσης, της σκέψης, του λόγου, της τέχνης, όχι για να γίνει σοφός με τη γνώση, φιλόσοφος με τη σκέψη, λογοτέχνης με τον λόγο, καλλιτέχνης με την τέχνη, αλλά για να ελευθερωθεί. **Διότι** η γνώση, η σκέψη, ο λόγος, η τέχνη ελευθερώνουν τις λανθάνουσες δυναμικές του ψυχοπνευματικού κόσμου του ανθρώπου και τον οδηγούν στην πληρότητα.

Άλλωστε, κίνηση στην κίνηση είναι η ψυχή του νέου ανθρώπου, κινητική οφείλει να είναι και η διδασκαλία, και σ' αυτή την κίνηση ο δάσκαλος συγκινητήτωρ (κατά το γεννήτωρ), αυτός που παράγει την κίνηση, είναι και συνδημιουργός. Δεν είναι αυτός που **προσφέρει**, παρατηρεί ο Gianni Rodari¹, μία έτοιμη μπουκιά κάθε μέρα, δεν εξημερώνει φώκιες, δε δαμάζει νεαρά πουλάρια, δεν καταναλώνει μαζί με τους μαθητές του αξίες και πολιτισμό, αλλά παράγει μαζί τους, χρησιμοποιώντας και το λογισμικό της νέας τεχνολογίας, γνώσεις και γνώση, **στοχασμό**, αξίες και πολιτισμό. Και γλώσσα, φυσικά, η οποία όλα αυτά, είτε γίνεται γλωσσική διδασκαλία είτε όχι, τα αρθρώνει, τα ουσιώνει, τα νευρώνει, τα μορφώνει, τα φανερώνει.

Βλέπετε, η γλωσσική διδασκαλία μπορεί να χρησιμοποιεί όλα τα άλλα γνωστικά αντικείμενα, που διδάσκονται στο σχολείο, αρκεί ο φιλόλογος της τάξης να συντονίζει σε κοινές προγραμματισμένες συσκέψεις όλους τους καθηγητές των άλλων μαθημάτων. Είναι η γλώσσα το κατ' εξοχήν διαθεματικό

---

¹ Ο Τζιάνι Ροντάρι γεννήθηκε στο Πιεμόντε το 1920 και πέθανε στη Ρώμη το 1980. Εργάστηκε για αρκετά χρόνια ως δάσκαλος, αλλά ασχολήθηκε κυρίως με τη δημοσιογραφία, την οποία υπηρέτησε ως διευθυντής εφημερίδων και περιοδικών. Η ιδιότητα με την οποία έγινε γνωστός, τόσο στη χώρα του όσο και διεθνώς, είναι αυτή του συγγραφέα παιδικών βιβλίων.

μάθημα. Ο μαθητής με τον τρόπο αυτόν μπορεί να αντλήσει γλωσσικό θησαυρό από όλα τα μαθήματα.

Η λέξη μεθάνιο π.χ. χρησιμοποιείται μόνο στη χημεία. Η λέξη, **όμως**, κύτταρο, εκτός από τις φυσικές επιστήμες (βοτανική, ζωολογία, ανθρωπολογία κ.τ.λ.), όπου χρησιμοποιείται δηλωτικά/ κυριολεκτικά, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί κι αλλού συνδηλωτικά/ μεταφορικά: Η πρόταση αποτελεί το κύτταρο του λόγου, η οικογένεια αποτελεί το κύτταρο της κοινωνίας.

Θα **κατανοήσει** με τη μεθοδική αυτή ο νέος άνθρωπος ότι πλήθος λέξεων/ όρων και δομών που γνωρίζει κατά τη μελέτη διαφόρων μαθημάτων (μαθηματικών, φυσικής, ιστορίας, κοινωνιολογίας κι άλλων) μπορούν να χρησιμοποιηθούν κι αλλού: στην καθημερινή επικοινωνία, στη σύνταξη κειμένων, στην έκφραση γενικότερα και σε κάθε μας έκθεση. Πέφτουν έτσι οι **φραγμοί** των ειδικών μαθημάτων κι όλος ο γλωσσικός τους θησαυρός ενσωματώνεται στην έκθεση/ έκφραση. Πολλά κανάλια κομίζουν λεκτικό πλούτο στην ίδια κοίτη: παραπόταμοι και ποταμός.

Και δεν είναι, βέβαια, μόνον ο λεκτικός πλούτος. Ο μαθητής αποκτά άλλη νοοτροπία: ανοίγει η σκέψη του, αγκαλιάζει όλα τα μαθήματα και διδάσκεται τρόπους, μεθοδικές, περιεχόμενα μάθησης. Κατανοεί, έτσι, ότι η έκθεση δεν είναι το επίσημο ένδυμα του λόγου που το ντύνεται κανείς κάποιες στιγμές του χρόνου, παρά είναι η καθημερινή γλωσσική επικοινωνιακή πρακτική τόσο των σχολικών μαθημάτων και της επιστήμης όσο και των άλλων μορφών της ζωής. Παίρνει π.χ. ο μαθητής τον μαθηματικό λογισμό και την εν γένει αποδεικτική διαδικασία από τα μαθηματικά, την επιχειρηματολογία από τη λογική, την ακριβή διατύπωση και την οργάνωση του λόγου από τα κείμενα της αρχαιοελληνικής γραμματείας κ.ο.κ. Όλα συγκλίνουν στη γλωσσική διδασκαλία κι όλα εκφράζονται μ' αυτήν, υπηρετώντας αποτελεσματικότερα τη γλωσσική επικοινωνία. [...]

Έπειτα, μη **λησμονούμε**, κατά τη γλωσσική διδασκαλία, ότι ο εγκέφαλος του ανθρώπου είναι γλωσσικός. Οι έρευνες διαπιστώνουν ότι σκεπτόμαστε με τις λέξεις. Αυτό, από τη μία μεριά, ενισχύει τη θέση που υποστηρίχτηκε λίγο πριν, κι, από την άλλη, οδηγεί σε διδακτική πρακτική κατά την οποία γλώσσα και σκέψη πρέπει να διδάσκονται μαζί. Δε γυμνάζεται η γλώσσα χωρίς τη γύμναση της σκέψης ούτε η σκέψη γυμνάζεται χωρίς τη γύμναση της γλώσσας. [...]

Κι ακόμη: η γλώσσα είναι αλληλενέργεια κοινωνική κι επικοινωνιακή, αφού με τη γλώσσα τα μέλη μίας γλωσσικής κοινότητας δέχονται κι ασκούν επιδράσεις. Κοινωνικές και γλωσσικές δυναμικές επηρεάζονται και διαμορφώνονται αμοιβαία. **Δηλαδή** η ενέργεια που παράγεται στη ζωή επηρεάζει τη γλώσσα κι αντιστρόφως, η ενέργεια που παράγεται με τη γλώσσα επηρεάζει, διαμορφώνει και προσδιορίζει τη ζωή. Επομένως, οι κοινωνικές διακυμάνσεις συνεπάγονται γλωσσικές διακυμάνσεις και οι γλωσσικές διακυμάνσεις συνεπάγονται κοινωνικές διακυμάνσεις. Για τη διδασκαλία αυτό σημαίνει ότι η γλώσσα πρέπει να παράγεται στο φυσικό της κοινωνικό αλληλενεργειακό πλαίσιο, όπου πάλλονται η ζωή κι ο λόγος. [...]

Αυτό το τελευταίο υπαγορεύει τον τρόπο με τον οποίο οφείλουμε να διδάσκουμε τη γλώσσα. Κι αυτός δεν μπορεί να είναι άλλος από τον επικοινωνιακό. Επικοινωνιακά παράγεται ο λόγος, επικοινωνιακά πρέπει να διδαχθεί.

**Απόσπασμα από ομιλία του Χρ. Λ. Τσολάκη² σε ημερίδα της Δ.Ο.Ε.³
(Δράμα, 30/03/2009)**

ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ

A1. Ποια χαρακτηριστικά, σύμφωνα με το κείμενο, χρειάζεται να έχουν οι δάσκαλοι και η διδασκαλία, κυρίως η γλωσσική; Η απάντησή σας να κυμανθεί σε μία παράγραφο 110- 130 λέξεων.

Μονάδες 20

A2. Ο φιλόσοφος Λούντβιχ Βίτγκενσταϊν είχε πει για τη γλώσσα: «Τα όρια του κόσμου μου είναι τα όρια της γλώσσας μου». Να αναλύσετε τη θέση του αυτή σε 70- 90 λέξεις.

Μονάδες 20

B1. α) Να βρείτε τα δομικά μέρη της πρώτης παραγράφου του κειμένου. («Ο homo sapiens,... ωφέλιμη δημιουργία.») (Μονάδες 9)

β) Να εντοπίσετε τον τρόπο ανάπτυξης της πέμπτης παραγράφου του κειμένου. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. («Η λέξη μεθάνιο... το κύτταρο της κοινωνίας.») (Μονάδες 6)

Μονάδες 15

B2. Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω διαρθρωτικές/ συνδετικές λέξεις- φράσεις του κειμένου: **Διότι** (2^η παράγραφος), **όμως** (5^η παράγραφος), **Κι ακόμη** (9^η παράγραφος), **Δηλαδή** (9^η παράγραφος); Στη συνέχεια, να αντικαταστήσετε καθεμιά από αυτές με μία άλλη λέξη ή φράση που να διατηρεί τη συνοχή του κειμένου.

Μονάδες 12

B3. Ποια σύνταξη (ενεργητική- παθητική) επιλέγει ο ομιλητής στα παρακάτω αποσπάσματα; (μονάδες 5) Να μετατρέψετε τη σύνταξη στην αντίθετή της και στις δύο περιπτώσεις. (μονάδες 8)

α) «Διότι η γνώση, η σκέψη, ο λόγος, η τέχνη ελευθερώνουν τις

---

² Ομότιμος καθηγητής Νεοελληνικής Γλώσσας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, που απεβίωσε στις 30 Ιουλίου 2012 σε ηλικία 77 ετών. Ο Χρίστος Τσολάκης, μία σημαντική μορφή στον χώρο της παιδείας, υπήρξε πρωτεργάτης της γλωσσικής μεταρρύθμισης και της καθιέρωσης του μονοτονικού συστήματος.

³ Διδακταλική Ομοσπονδία Ελλάδας

λανθάνουσες δυναμικές του ψυχοπνευματικού κόσμου του ανθρώπου και τον οδηγούν στην πληρότητα.»

β) «Δε γυμνάζεται η γλώσσα χωρίς τη γύμναση της σκέψης ούτε η σκέψη γυμνάζεται χωρίς τη γύμναση της γλώσσας.»

Μονάδες 13

Γ1. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις, χωρίς να αλλοιώνεται το νόημα του κειμένου: **προσφέρει, στοχασμό, κατανόησει, φραγμοί, λησμονούμε.** (μονάδες 5)

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: ωφέλιμη, ελευθερώνουν, εξημερώνει, φανερώνει, κοινές. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ2. γλώσσα, λόγος: Να σχηματίσετε δύο προτάσεις/ περιόδους λόγου για καθεμιά από αυτές τις λέξεις, ώστε να χρησιμοποιούνται κάθε φορά με διαφορετικό σημασιολογικό περιεχόμενο και να φανεί η πολυσημία τους. (Μπορείτε να αλλάξετε την πτώση και τον αριθμό.)

Μονάδες 10

ΝΑ ΕΧΕΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!!!